

Europees emancipatiebeleid m/v: zoeken en vinden

(herziene versie, februari 2009)

INHOUDSOPGAVE

1. VOORWOORD	2
2. INSTITUTIONELE OPZET	3
2.1 Europese Commissie	3
2.2 Europees Parlement	5
2.3 Raad van de Europese Unie	7
2.4 Europese Raad of Europese Top	8
3. ROUTE IN EUROPA	9
3.1 Europese Commissie	9
3.2 Europees Parlement	10
3.3 Website van het Europees Parlement	12
3.4 Raad van Ministers	12
3.5 Permanente Vertegenwoordiging	14
4. ROUTE IN NEDERLAND	15
4.1 Fiches vanuit Buitenlandse Zaken	15
4.2 Voorbereiding en follow-up van de Raad	15
4.3 Subsidiariteitsbeginsel	16
5. ADVIESORGANEN EN NETWERKEN	17
6. ANDERE NUTTIGE INFORMATIE	19

1. VOORWOORD

Voor je ligt een handleiding die je de weg wijst naar documenten – van beleidsvoorstellen tot wetgeving, van resoluties tot achtergrondstudies – over emancipatie, gelijke behandeling m/v, gender, gender mainstreaming en non-discriminatiebeleid op diverse gronden. Documenten die binnen de Europese Unie een rol spelen. Documenten die vaak moeilijk te vinden zijn als je de weg niet weet. De weg binnen de Europese Unie en de weg binnen de archieven.

De institutionele opzet van de Europese Unie is niet ingewikkeld. Maar het juiste loket vinden voor documenten is niet altijd gemakkelijk. Deze handleiding wil je dan ook de weg wijzen naar de gezochte informatie.

Voor we nader ingaan op de wijze waarop je documenten kunt zoeken, frissen we in deel I eerst even je geheugen op over de institutionele opzet van de Europese Unie. Kennis over de rol van elke instelling kan namelijk een eerste aanwijzing zijn waar een document moet worden gezocht. Direct wordt ook aangegeven wáár binnen de verschillende instellingen onderwerpen op het gebied van emancipatie, gelijke behandeling en non-discriminatie aan de orde komen. In deel II wordt uiteengezet wat de meest gangbare route is van een Commissievoorstel binnen de Europese Unie. Deel III behandelt de gang van zaken in Nederland. In deel IV lees je welke andere instellingen, commissies enzovoort nog meer van belang kunnen zijn bij het volgen van het Europese emancipatie- en gelijkebehandelingsbeleid. In deel V een toegift: relevante websites.

Deze handleiding is beperkt. Niet wordt ingegaan op de vraag hoe je de ontwikkelingen bij het Hof van Justitie (Luxemburg) kunt volgen. Ook wordt de Raad van Europa – met z'n belangrijke Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten voor de Mens en de Fundamentele Vrijheden - en de juridisch uitspraken van het Hof te Straatsburg hier niet behandeld. Alleen EU-beleid, gebaseerd op de EG/EU-verdragen komt aan de orde.

Deze handleiding staat ook op de website van E-Quality, doorlinken naar aangegeven websites is via die weg natuurlijk veel gemakkelijker.

Veel mensen hebben mij met raad en daad bijgestaan- waarvoor dank. Joke Swiebel, voormalig lid van het Europees Parlement, wil ik met name bedanken voor haar niet aflatende reeks van suggesties.

Willemien Ruygrok
Senior beleidsmedewerker Europa

In februari 2009 is de handleiding geactualiseerd

2. INSTITUTIONELE OPZET

2.1 EUROPESE COMMISSIE

De Europese Commissie heeft een dubbele rol. Enerzijds stelt zij nieuwe regelgeving voor die wordt voorgelegd aan het Europees Parlement en de Raad van Ministers. Anderzijds ziet zij toe op de correcte toepassing van de communautaire (= gemeenschappelijke) regelgeving door de lidstaten van de Unie: in deze rol treedt zij op als 'hoedster van de Verdragen'. De voorzitter is momenteel de Portugees Barroso. De Commissie kent 36 Directoraten Generaal – zeg maar ministeries. Twee zijn er voor gelijkebehandelingsonderwerpen vooral relevant:

- 1 Directoraat Generaal Werkgelegenheid, sociale zaken & gelijke kansen;
- 2 Directoraat Generaal Vrijheid, veiligheid en justitie.

DIRECTORAAT GENERAAL WERKGELEGENHEID, SOCIALE ZAKEN & GELIJKE KANSEN

Dit Directoraat, waarvan Vladimir Spidla commissaris is, is verantwoordelijk voor het beleid zowel wat betreft gelijke kansen m/v als op het gebied van de andere non-discriminatiegronden. In de wandelgangen werd dit vóór 1999 het DG V genoemd. Het ambtelijk hoofd hiervan is de Duitser Nikolaus van der Pas. Dit DG is onderverdeeld in de units A t/m I en bij iedere letter is er weer een onderverdeling: 1, 2, 3 enzovoort.

De G-unit houdt zich bezig met 'Equal Opportunities' en staat onder leiding van Barbara Pyke. De unit wordt ondersteund door een Advisory Committee, een Programme Committee, de High Level Group of Senior Member State Officials en een Ambtelijke Commissie vanuit verschillende andere diensten van de Europese Commissie.

Twee subunits houden zich bezig met gelijke behandeling en emancipatie m/v:

- G1: Equal Opportunities for Women and Men: Strategy and Programme;
- G2: Equality of Treatment between Women and Men: Legal Questions.

G3 is belast met het beleid met betrekking tot chronisch zieken en gehandicapten en hoort dus ook bij 'Equal Opportunities'.

G1 houdt zich bezig met de coördinatie van gender mainstreaming en ondersteunt andere diensten van de Europese Commissie op dit gebied. Deze unit is ook verantwoordelijk voor het beleid rond positieve actie. De 'Roadmap for equality between women and men' is hier voorbereid. De leiding is in handen van Fay Devonic.

In G2 wordt regelgeving voorbereid en wordt bekeken op welke manier richtlijnen kunnen worden geïmplementeerd. Overigens is de implementatie van richtlijnen in nationale wetgeving een aangelegenheid van de lidstaten zelf, waarbij ze wel moeten blijven binnen de grenzen die de richtlijnen aangeven. Hoofd van deze afdeling is D. Bankier.

Van belang is verder afdeling D3 (o.l.v. W. Goelen) waar het non-discriminatiebeleid op de andere gronden wordt gecoördineerd.

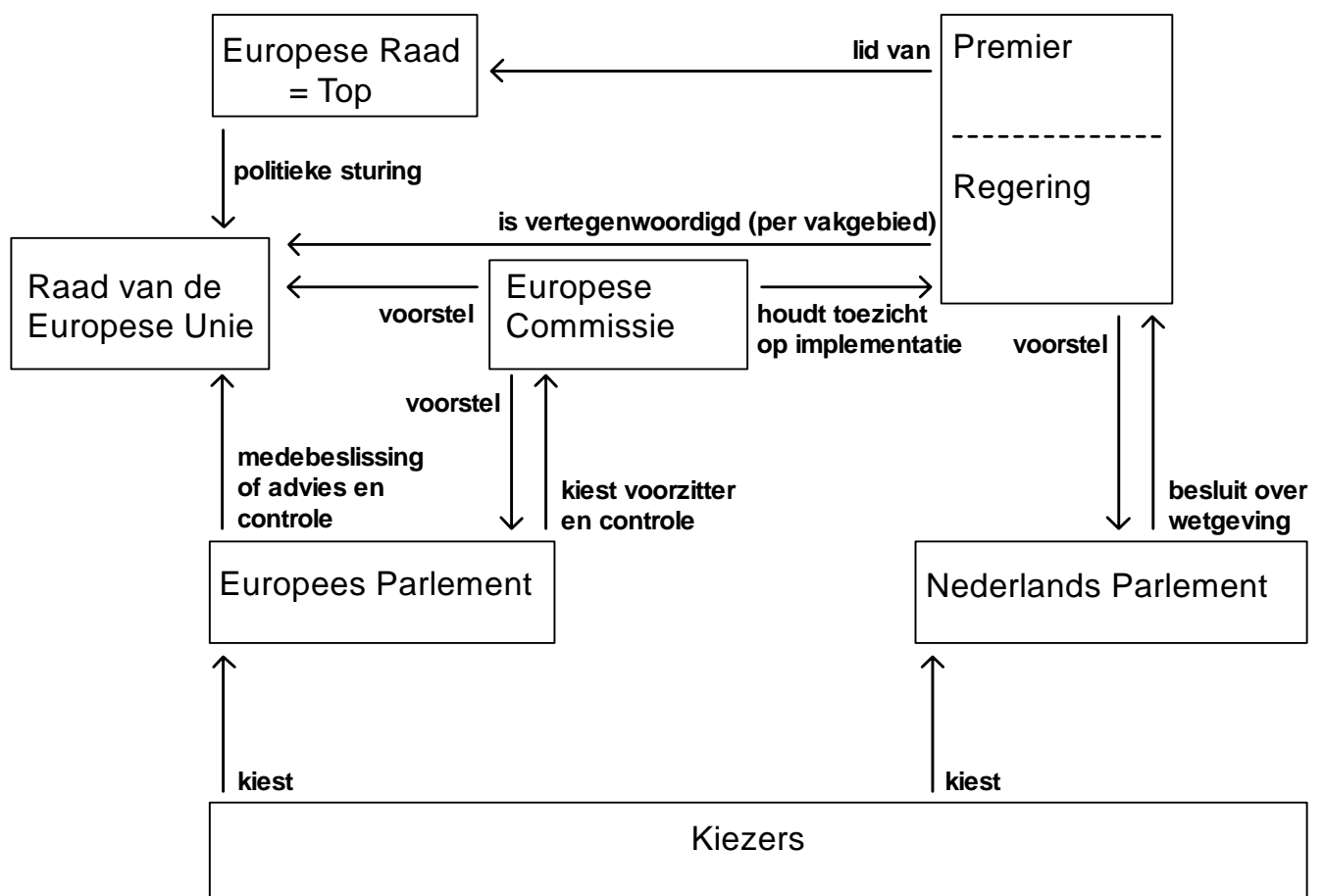
DIRECTORAAT GENERAAL VRIJHEID, VEILIGHEID EN JUSTITIE

Ook het Directoraat Generaal Vrijheid, veiligheid en justitie, waar Commissaris Franco Frattini de scepter zwaait, is van belang. Hier wordt bijvoorbeeld het Europese beleid ten aanzien van immigratie en asiel en ten aanzien van de mensenrechten voorbereid. Ook zaken als vrouwenhandel en de bestrijding van geweld tegen vrouwen vallen geheel of gedeeltelijk onder zijn portefeuille. Zolang het Verdrag van Lissabon (ter vervanging van de bestaande EG/EU-verdragen) nog niet van toepassing is valt het beleid van dit DG nog onder de zogenaamde 3e pijler van het EU-verdrag, dat wil zeggen niet communautair maar intergouvernementeel van karakter: besluiten moeten in de Raad bij unanimitéit (éénparigheid) genomen worden en het Europees Parlement heeft geen (mede)zeggenschap (zie ook bij II-3).

Directoraat Generaal Werkgelegenheid, sociale zaken & gelijke kansen
http://europa.eu.int/comm/employment_social/index_nl.html

Directoraat Generaal Vrijheid, veiligheid en justitie
http://europa.eu.int/comm/justice_home/index_en.htm

Organogram DG Werkgelegenheid, sociale zaken & gelijke kansen
http://europa.eu.int/comm/dgs/employment_social/staffgui/org_en.pdf

2.2 EUROPEES PARLEMENT

Het Europees Parlement wordt om de vijf jaar via rechtstreekse algemene verkiezingen (met nationaal samengestelde lijsten) gekozen. Het oefent een beperkt deel van de (mede)wetgevende macht uit daar waar er sprake is van medebeslissing (zie II-3). Het stelt dan samen met de Raad van Ministers de wetgeving vast. Het wordt geraadpleegd over andere wetsvoorstellen. Het Europees Parlement deelt de begrotingsbevoegdheid met de Raad en keurt in laatste instantie de begroting in haar totaliteit goed. Het parlement is niet op alle onderdelen bevoegd, zoals bijvoorbeeld in het zeer omvangrijk deel voor de Landbouwwitgaven. Het Parlement moet instemmen met de benoeming van de leden van de Commissie en kan de Commissie naar huis sturen. Verder oefent het politieke controle uit op de Raad en de Commissie.

Het Parlement kent 23 vaste Commissies, te vergelijken met de vaste kamercommissies in de Eerste of Tweede Kamer en daarnaast vele 'delegaties', ad-hoc commissies enzovoort. Een aantal van die vaste Commissies, die van belang zijn voor emancipatie, noemen we hier:

- FEMM: Rechten van de vrouw en gendergelijkheid

<http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/homeCom.do;jsessionid=6AD1E91619769639E4BD05EF81693AAE.node1?language=nl&body=FEMM>

- EMPL: Commissie voor de Werkgelegenheid en sociale zaken

<http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/homeCom.do?language=nl&body=EMPL>

- LIBE: Commissie voor Burgerlijke vrijheden, justitie en binnenlandse zaken

<http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/homeCom.do?language=nl&body=LIBE>

- DROI: Commissie voor de Mensenrechten

<http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/homeCom.do?language=nl&body=LIBE>
(Dit is een subcommissie van AFET, de Buitenlandcommissie, en houdt zich uitsluitend bezig met mensenrechtenkwesties buiten de EU).

- DEVE: Ontwikkelingssamenwerking

http://www.europarl.europa.eu/committees/deve_home_en.htm

De afkortingen FEMM, EMPL enzovoort worden eigenlijk nooit vertaald en komen wel vaak voor; daarom vermelden we ze hier ook.

In het spraakgebruik van de EU wordt gesproken over de drie pijlers van de EU. De eerste pijler wordt gevormd door de Europese Gemeenschappen. De tweede pijler omvat het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid (GBVB). De derde pijler beslaat ten slotte de Politie en Justitie Samenwerking in strafzaken. In het schema op de volgende bladzijde staat precies aangegeven welke beleidsterreinen onder welke pijler vallen.

De Europese Unie

Eerste pijler: Europese Gemeenschappen	Tweede pijler: Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid	Derde pijler: Politiële en justitiële samenwerking in strafzaken
<p>EG</p> <ul style="list-style-type: none">• Gemeenschappelijk beleid:<ul style="list-style-type: none">- landbouw, visserij- handel- vervoer• douane-unie en interne markt• economisch en monetair beleid• industriebeleid• regionaal beleid• beleid voor de versterking van de economische en sociale samenhang• werkgelegenheid en sociaal beleid• energie• onderzoek en ontwikkeling• milieu• consumentenbescherming• cultuur• audiovisueel beleid• volksgezondheid• onderwijs, opleiding en jeugdzaken• trans-Europese netwerken• ontwikkelingshulp• mededinging• belastingbeleid en harmonisatie van de wetgevingen• justitiële samenwerking in burgerlijke zaken• het burgerschap van de Unie• asiel- en immigratiebeleid• de buitengrenzen <p>Euratom</p>	<p>Buitenlands beleid</p> <ul style="list-style-type: none">• Samenwerking, gemeenschappelijke standpunten en acties• Vredeshandhaving• Mensenrechten• Democratie• Hulp aan derde landen <p>Veiligheidsbeleid</p> <ul style="list-style-type: none">• Met de steun van de WEU: vraagstukken in verband met de veiligheid van de EU• Ontwapening• Economische aspecten van de bewapening• Op lange termijn: Europees veiligheidskader	<ul style="list-style-type: none">• Justitiële samenwerking in strafzaken• Politiële samenwerking• Strijd tegen racisme en vreemdelingenhaat• Strijd tegen drugs en wapenhandel• Strijd tegen de georganiseerde misdaad• Strijd tegen terrorisme• Strijd tegen kindermishandeling en mensenhandel

2.3 RAAD VAN DE EUROPESE UNIE

De Raad van de Europese Unie (of Raad van Ministers) is samengesteld uit vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten op ministersniveau. De Raad oefent een belangrijk deel van de wetgevende macht uit en stelt samen met het Parlement of na raadpleging van het Parlement wetgeving vast. De Raad neemt ook besluiten van algemene strekking waar het gaat over samenwerking op het gebied van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (vallend onder de zgn 2^e pijler van het EU-verdrag) en op het gebied van justitie en binnenlandse zaken (de 3^e pijler), evenals op andere beleidsterreinen.

Elk land van de Europese Unie bekleedt bij toerbeurt het voorzitterschap van de Raad voor een periode van zes maanden. Als het Verdrag van Lissabon in werking treedt verandert dit systeem. De Raad komt bijeen in negen verschillende samenstellingen al naar gelang de te behandelen onderwerpen. Zo wordt bijvoorbeeld de samenstelling 'Algemene Zaken en Externe Betrekkingen' gevormd door de ministers van Buitenlandse Zaken, Ontwikkelingssamenwerking, Europese Zaken en in voorkomende gevallen die van Defensie; de samenstelling 'Justitie en Binnenlandse Zaken' door de ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken, enzovoort.

De besluiten van de Raad worden voorbereid door het Comité van permanente vertegenwoordigers (de ambassadeurs) van de lidstaten (Coreper), dat wordt bijgestaan door werkgroepen bestaande uit ambtenaren van de diverse lidstaten.

In de overgrote meerderheid van de gevallen in de 1e pijler, vallend onder het EG-verdrag, neemt de Raad samen met het Europees Parlement besluiten op basis van voorstellen van de Europese Commissie. Afhankelijk van de terreinen beslist de Raad met gewone meerderheid (gekwalificeerde) meerderheid of met eenparigheid van stemmen.

In de Sociale Raad (de Raad van Ministers Sociale Zaken en Werkgelegenheid) worden de meeste besluiten genomen die van belang zijn op het gebied van het emancipatiebeleid en gelijke behandeling. Die besluiten zijn terug te vinden in de openbare persberichten op de website van de Raad. Dat is even zoeken geblazen, maar soms loont het de moeite. Je hebt dan de bron van het besluit in handen, terwijl je in kranten soms heel andere en vertekende versies van die besluiten aantreft. Soms verschijnen persberichten eerder in het Engels en duurt het even voor er een Nederlandse vertaling op de site staat. En het duurt meestal nog veel langer voor je in een Nederlands kamerstuk een terugkoppeling door het betrokken Nederlandse ministerie aantreft. Dus: meteen naar de Engelse bron!

Er is af en toe een 'informele raad' over emancipatievraagstukken, mainstreamen en dergelijke, maar dit is sterk afhankelijk van de inzet van de op dat moment fungerende voorzitter. Een informele raad neemt geen (formele) besluiten maar buigt zich meestal over belangrijke langere termijn thema's waarover wel politieke lijnen worden uitgezet. De verslagen hiervan kunnen de moeite waard zijn!

Daarnaast is er in de Verdragen nog een kleine, maar een politiek belangrijk sturende rol weggelegd voor de zgn. Europese Raad, die is samengesteld uit de regeringsleiders en (enkele) staatshoofden van de lidstaten. Eigenlijk kan deze Raad pas echt functioneren als het Verdrag van Lissabon is goedgekeurd. Van de overige EU-Instellingen is zeker nog vermeldenswaard het Hof van Justitie (te Luxemburg) vanwege de relevante jurisprudentie! Ook van belang is de instelling van een Hoge Vertegenwoordiger voor het buitenland en veiligheidsbeleid. Ook pas formeel na het inwerking treden van het Verdrag van Lissabon, maar nu al in werking in de persoon van de heer Solana.

2.4 EUROPESE RAAD OF EUROPESE TOP

Minimaal twee (maar in de regel vier) keer per jaar komen de staatshoofden en regeringsleiders van de lidstaten bijeen om de nodige impulsen aan de ontwikkeling van de EU te geven en algemene beleidslijnen vast te stellen. In de kranten worden deze Europese Toppen altijd breed uitgemeten, terwijl er over de vergaderingen van de Raad van Ministers – behalve die van Financiën - zelden iets wordt geschreven.

Verwarrend is dat er ook nog een internationale organisatie bestaat die de *Raad van Europa* heet. Deze organisatie is geen onderdeel van de EU. Dit is een brede organisatie van 46 Europese landen (de EU-landen en alle overige West- en Oost-Europese landen), dat zich in het bijzonder richt op mensenrechten, democratisering en de rechtstaat. Het bijbehorende Hof, dat toezicht houdt op het naleven van het EVRM-verdrag is gevestigd in Straatsburg. Recent zijn diverse protocollen toegevoegd aan het EVRM (Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens), o.a. over de bestrijding van sekse- en homodiscriminatie. Dit is dé organisatie om vele vormen van discriminatie in de niet EU-lidstaten politiek aan te pakken (in de ministeriële Raad en/of de Parlementaire Assemblee) of aan het Hof voor te leggen. Een paar niet-Europese landen hebben een 'waarnemer'-status (VS, Japan, het Vaticaan (!), Mexico).

Daarnaast is er ook nog de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE): ook Europa-breed plus de VS en Canada, dat oorspronkelijk gericht was op de ontspanning tussen Oost en West, en zich na de val van het IJzeren Gordijn vooral richt op de ondersteuning van de voormalige Sovjet-sateliëtsaten bij het vormgeven van een democratische rechtstaat en de ombouw van de centraal geleide economie naar een markteconomie. Ook het integreren van nationale minderheden in de samenleving is een belangrijk aandachtspunt van de OVSE.

- Europese Raad

http://europa.eu/european-council/index_nl.htm

- Raad van Europa

http://www.coe.int/t/nl/com/about_coe

- OVSE

<http://www.osce.org/>

Websites EU-instellingen :

- Portalsite Europese Unie

http://europa.eu/index_nl.htm

- Europees Parlement

http://www.europarl.eu.int/news/public/default_nl.htm

- Europese Commissie

http://ec.europa.eu/index_nl.htm

- Raad van de Europese Unie

<http://www.consilium.europa.eu/showPage.ASP?lang=nl>

3. ROUTE IN EUROPA

3.1 EUROPESE COMMISSIE

De Europese Commissie is de instelling die met voorstellen komt voor wetgeving, actieprogramma's, groen- of witboeken enzovoort. In de meeste gevallen wordt een voorstel eerst aangekondigd, bijvoorbeeld in een meerjarenprogramma, maar soms ook alleen maar in een toespraak van een Commissaris. Voorstellen komen formeel nooit onverwacht, maar het is uitermate moeilijk om voldoende geïnformeerd te zijn.

Een aantal tips:

- 1 Neem een abonnement op de **Nieuwsbrief** van het Directoraat Generaal Werkgelegenheid, sociale zaken & gelijke kansen: EMail.
<http://ec.europa.eu/coreseervices/mailling/index.cfm?serviceid=1001>
- 2 Kijk regelmatig op de **website** van het Directoraat Generaal Werkgelegenheid, sociale zaken & gelijke kansen bij nieuws en toespraken:
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=89&langId=nl>
- 3 Kijk regelmatig in de **Newsroom** van de DG voor Vrijheid, veiligheid en justitie.
http://ec.europa.eu/justice_home/news/intro/news_intro_en.htm
- 4 Neem een (gratis) abonnement op **EUobserver**, met dagelijks nieuws uit Europa (er zijn meer dergelijke nieuwsvoorzieningen, maar deze lijkt het beste voor het onderwerp emancipatie).
<http://euobserver.com/>
- 5 Kijk ook regelmatig op RAPID Press Releases, <http://europa.eu/rapid/>, bij 'what is new' of bij de speciale sectie over gelijke kansen:
<http://europa.eu/rapid/searchResultAction.do?search=OK&query=social&username=PROF&advanced=0&quiLanguage=en>
- 6 Hetzelfde gaat op voor de site van Europa Nu. Wordt dagelijks goed bijgewerkt.
<http://www.europa-nu.nl/>

De belangrijkste COM-documenten naast die over wetgeving zijn:

- **Groenboeken** hebben tot doel een gedachtewisseling en een raadpleging op Europees niveau over een bepaald onderwerp op gang te brengen. Het door een groenboek op gang gebrachte overleg kan vervolgens leiden tot de publicatie van een witboek waarin concrete maatregelen op communautair vlak worden voorgesteld.
- **Witboeken** bevatten voorstellen voor maatregelen van de Gemeenschap op een bepaald gebied. Zij zijn soms een voortzetting van groenboeken, waarmee wordt beoogd een raadplegingsproces op Europees niveau op gang te brengen. Wanneer een witboek door de Raad positief wordt beoordeeld, kan dat leiden tot een actieprogramma van de Unie op het betreffende gebied, of tot wetgevingsvoorstellen.

Overigens: Bij Groenboeken hebben ook de nationale regeringen een rol omdat ze geacht worden binnen een bepaalde termijn officieel te reageren op de voorstellen van de Commissie, al dan niet met raadpleging van hun nationale parlement!

Voorstellen komen niet uit de lucht vallen, maar zijn producten van overleg dat zich bijvoorbeeld op conferenties heeft afgespeeld, of zijn een antwoord op de aanbevelingen van adviesorganen of expertgroepen. Europese wet- en regelgeving kan diverse vormen aannemen. De meest voorkomende vorm is de richtlijn. In een richtlijn legt de Europese wetgever de doelstellingen en kaders van beleid vast, maar laat het aan de lidstaten over om de details in nationale wetgeving vast te stellen. Op deze manier wordt rekening gehouden met de soms zeer grote verschillen in bestaande wetgevingscultuur van de lidstaten.

De Europese Commissie stuurt haar voorstellen naar (o.a.) het Comité van de Regio's, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Europees Parlement. We beperken ons hier verder tot de procedure bij het parlement.

De formele procedure is in grote lijnen verder te volgen via **Prelex**, dat alle voorstellen (wetgevende en begrotingsdossiers, sluiten van internationale overeenkomsten) en mededelingen van de Commissie volgt vanaf het moment dat ze aan de Raad of het Europees Parlement worden voorgelegd. Onmisbaar!

Een andere mogelijkheid hiertoe biedt OEIL: Dit is de databank van het Europees Parlement waarin het besluitvormingsproces van de Europese Unie wordt geanalyseerd.

Prelex: <http://ec.europa.eu/prelex/apcnet.cfm?CL=nl>

OEIL: http://europa.eu.int/documents/oeil/index_nl.htm

3.2 EUROPEES PARLEMENT

Het Europees Parlement ontvangt dagelijks vele voorstellen van de Europese Commissie. In sommige gevallen zal het om voorstellen gaan waarvoor het Europees Parlement *medebeslissing* heeft: de medebeslissingsprocedure geeft het Europees Parlement de bevoegdheid om samen met de Raad besluiten te nemen. Vooral nog is dit op ons terrein beperkt tot gelijke behandeling m/v (artikel 141 EG) en tot algemene, niet-wettelijke, stimuleringsmaatregelen ter bestrijding van discriminatie op andere gronden (art. 13, lid 2 EG). Voor alle andere zaken op het gebied van het vrouwenemancipatiebeleid heeft het Europees Parlement slechts een *raadgevende* functie. De raadplegingsprocedure stelt het Europees Parlement in de gelegenheid advies uit te brengen aan de Raad over een voorstel van de Europese Commissie. Dit advies is niet bindend.

Het betreffende voorstel van de Europese Commissie wordt door de voorzitter van het Parlement verwezen naar een of meer parlementaire commissies.

Veel gelijke-behandelingsvoorstellen volgen dezelfde route. Een voorbeeld:

EMPL (Werkgelegenheid en sociale zaken) krijgt van de voorzitter van het Europees Parlement het betreffende voorstel van de Europese Commissie ter behandeling *ten principale*

- EMPL benoemt een van de leden van die commissie tot *rapporteur*.
- FEMM (Rechten van de vrouw en gendergelijkheid) (en eventueel nog een of meer andere commissies) krijgt het voorstel ter behandeling *voor advies*.

Het kan natuurlijk ook omgekeerd: FEMM krijgt een voorstel ter behandeling *ten principale* en EMPL (en eventueel andere commissies) krijgt het voor *advies*. Dit hangt af van de inhoud van het voorstel.

Soms stelt de rapporteur een werkdocument op waarin wordt aangeduid wat zo ongeveer zijn of haar inzet is: welke kant moet het op met het advies? Dat wordt in een commissievergadering besproken. Maar deze tussenstap wordt ook vaak overgeslagen.

- De rapporteur van EMPL stelt vervolgens een *advies* op met daarin amendementen op het oorspronkelijke voorstel.
- Daarna krijgen alle andere leden van EMPL de gelegenheid amendementen in te dienen.
- In FEMM wordt ondertussen een 'rapporteur voor advies' benoemd die hetzelfde doet, maar speciaal let op die aspecten waarvoor die commissie verantwoordelijk is.
- Andere leden van FEMM worden in staat gesteld om ook amendementen in te dienen.
- Dit *rapport voor advies*, inclusief door andere leden van FEMM ingediende amendementen, wordt besproken in FEMM.
- Met alle aangenomen amendementen wordt het doorgestuurd naar EMPL.
- Het rapport van de rapporteur en de adviezen vanuit de andere Commissies worden tegelijkertijd in EMPL besproken.

Het rapport gaat vervolgens met de aangenomen amendementen naar de plenaire vergadering van het Europees Parlement waar, ook weer via stemming over amendementen (maar nu vanuit de politieke groepen als zodanig), de finale besluitvorming plaatsvindt.

Dit hele, boeiende, proces is eigenlijk alleen maar te volgen òf via Pre-lex òf door te kijken naar de agenda's van de betrokken Commissies en van de Plenaire Vergadering. De agenda's van de Commissies (en de stukken zelf) vind je per Commissie bij 'meeting documents' (zie ook II-4).

- FEMM: Rechten van de vrouw en gendergelijkheid

<http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/homeCom.do?jsessionid=6AD1E91619769639E4BD05EF81693AAE.node1?language=nl&body=FEMM>

- EMPL: Commissie voor de Werkgelegenheid en sociale zaken

<http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/homeCom.do?language=nl&body=EMPL>

- LIBE: Commissie voor Burgerlijke vrijheden, justitie en binnenlandse zaken

<http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/homeCom.do?language=nl&body=LIBE>

- DROI: Commissie voor de Mensenrechten

<http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/homeCom.do?language=nl&body=LIBE>
(Dit is een subcommissie van AFET, de Buitenlandcommissie, en houdt zich uitsluitend bezig met mensenrechtenkwesies buiten de EU).

- DEVE: Ontwikkelingssamenwerking

http://www.europarl.europa.eu/committees/deve_home_en.htm

Voor de agenda's van de plenaire vergadering zie:

<http://www.europarl.europa.eu/activities.do?language=nl>

Volledigheidshalve: het is ook mogelijk dat een Commissie van het Parlement op eigen initiatief een voorstel, rapport of resolutie opstelt, dus zonder dat de Europese Commissie een voorstel naar het Parlement heeft gezonden. Initiatiefrapporten worden vooral geschreven om nieuwe onderwerpen te agenderen of om politieke uitspraken uit te lokken over onderwerpen waarvoor het Parlement c.q. de EU formeel gesproken geen

bevoegdheden heeft. Anders dan in Nederland heeft het Europees Parlement **niet** het recht om zelf met **wetsvoorstellen** te komen.

Initiatiefrapporten kunnen niet zomaar worden ingediend; de rapporteur (degene die het rapport wil gaan maken) dient daarvoor eerst toestemming te hebben van de leiding van het Parlement (de Conferentie van Voorzitters, d.w.z. de fractieleiders).

Op een aantal manieren is erachter te komen wat voor initiatieven in de verschillende parlementaire commissies worden genomen:

- 1 via de agenda en de notulen van de verschillende commissies (zie boven voor hun websites);
- 2 via Observatoire législatif (OEIL), de databank van het Europees Parlement waarin het besluitvormingsproces van de Europese Unie wordt geanalyseerd. Op de homepage staan ook altijd de nieuwe documenten:
<http://www.europarl.eu.int/oeil/index.jsp?form=null&language=en>.

3.3 WEBSITE EUROPEES PARLEMENT

We maken even een uitstapje naar de website van het Europees Parlement. Daarop is het moeilijk zoeken als je de weg niet weet. Hier vind je daarom een paar aanwijzingen. Op de homepage staat in de linkerkolom 'sitemap' Deze is onderverdeeld in zes hoofdrubrieken:

- Actueel
- Parlement
- EP-leden
- Activiteiten
- EP Live
- Verkiezingen 2009

Iedere rubriek is weer onderverdeeld in een aantal subrubrieken. De rubriek 'Actueel' is de belangrijkste als je wilt bijhouden wat er in het EP gaande is. Deze kent drie subrubrieken:

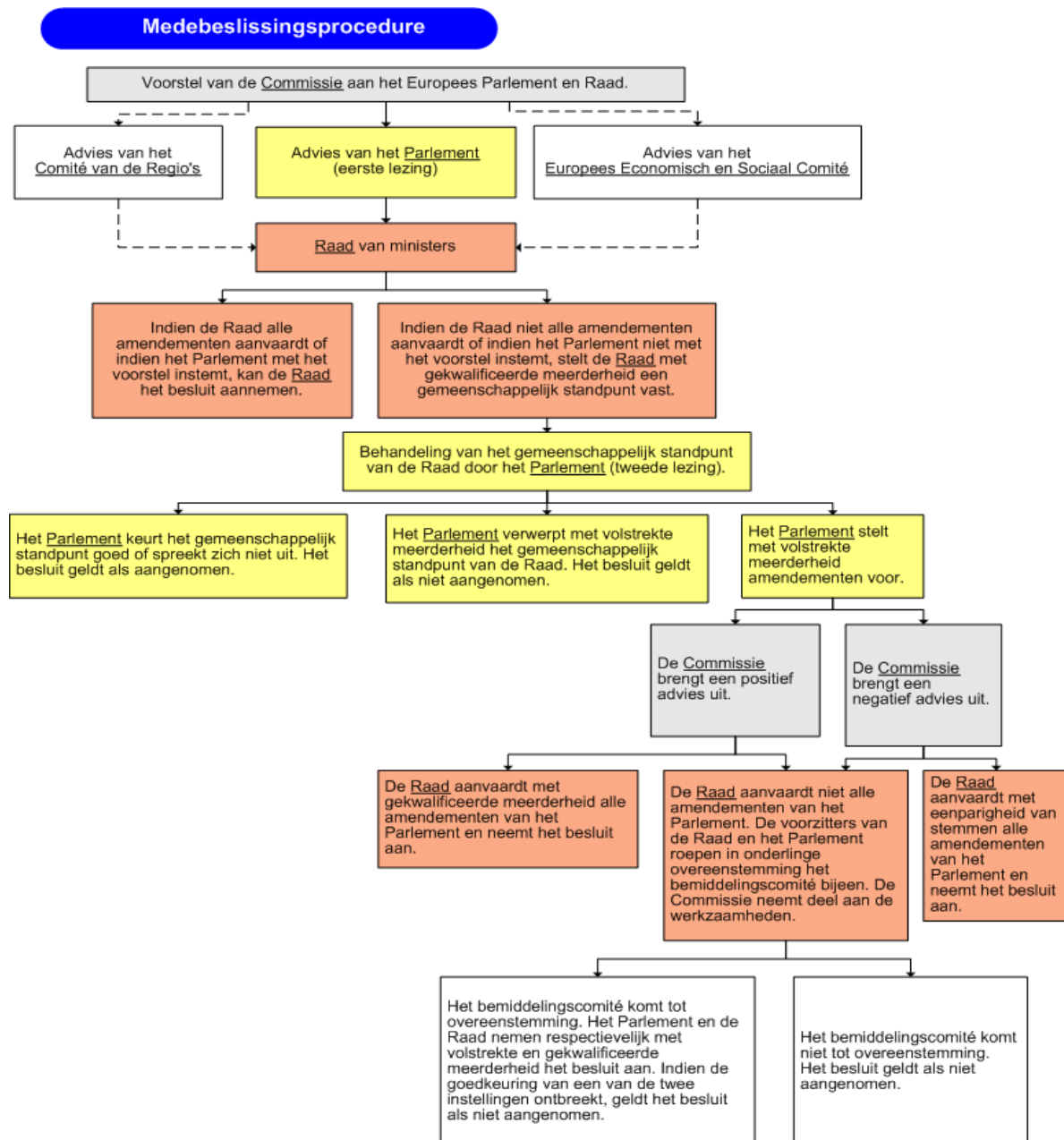
- Nieuws
- Persdienst
- Persarchief

Onder de rubriek Activiteiten vind je onder andere de rubrieken 'Commissies' en 'Delegaties'. In de meeste gevallen zul je naar 'Commissies' willen gaan. Daar krijg je een overzicht van alle commissies, inclusief vergaderdata, agenda's enzovoort.

3.4 Raad van Ministers

Het eindrapport van het Europees Parlement wordt vervolgens naar de **Raad van Ministers** en naar de Europese Commissie gestuurd. In het geval van *medebeslissing (co-decisie)* is de procedure als volgt:

Indien de Raad alle amendementen aanvaardt – of als het Parlement helemaal met het Commissievoorstel instemt – kan de Raad besluiten. Is dit niet het geval, dan stelt de Raad met gekwalificeerde meerderheid een gemeenschappelijk standpunt vast, dat terug moet naar het Parlement voor tweede lezing. Als er na twee lezingen in Raad en Parlement geen overeenstemming is bereikt, komt een bemiddelingscomité bijeen, waarin delegaties van Raad en Parlement trachten overeenstemming te bereiken in het bijzijn van de Europese Commissie (tripartite-overleg).

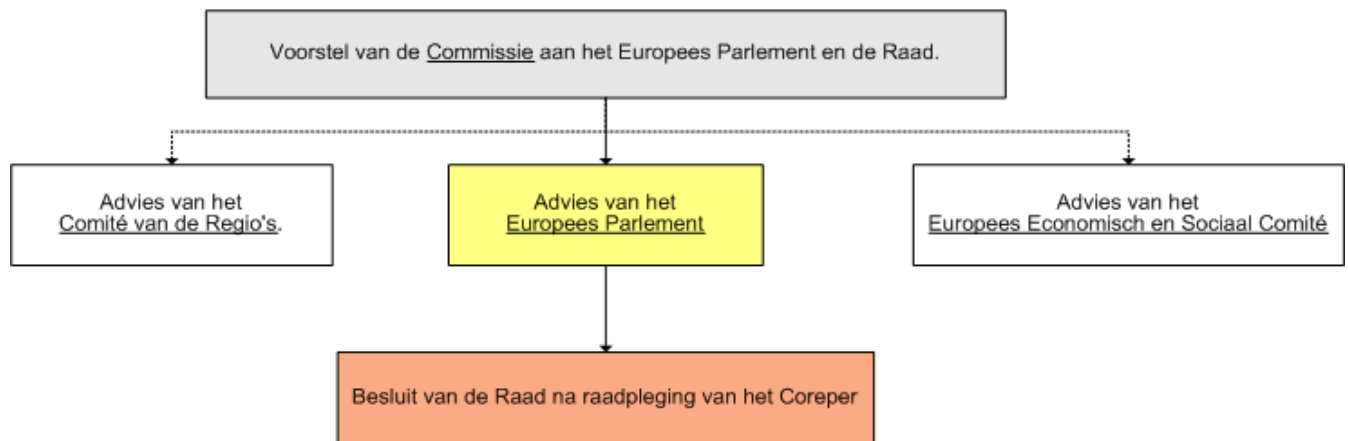

Op het gebied van emancipatie en gelijke behandeling is dat de afgelopen jaren een heel enkele keer voorgekomen. Het compromis dat daaruit rolt, moet dan nog formeel worden goedgekeurd door de Raad en het Parlement

In veel gevallen, waarbij geen sprake is van codecisie, houdt het proces of de route ook op nadat het Parlement zijn standpunt – bijvoorbeeld in de vorm van een advies - heeft bepaald. De Raad c.q. de Commissie kan met adviezen van het EP immers alle kanten op. Hier zien wij het beruchte ‘democratisch tekort’ indien de Raad wel bij gekwalificeerde meerderheid stemt (zoals over de landbouw-uitgaven). Bij besluitvorming bij unanimitieit kunnen de nationale parlementen via de eigen ministers de parlementaire controle op de besluitvorming garanderen.

Zoals eerder opgemerkt, heeft het Europees Parlement bij veel zaken rond gelijke behandeling slechts een **adviserende functie**. De route is dan als volgt:

Raadplegingsprocedure

3.5 PERMANENTE VERTEGENWOORDIGING

Artikel 207 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap stelt dat 'een comité, bestaande uit permanente vertegenwoordigers van de lidstaten, tot taak heeft de werkzaamheden van de Raad voor te bereiden en de door de Raad verstrekte opdrachten uit te voeren ...'.

Deze permanente vertegenwoordigers vervullen de functie van ambassadeurs van de 25 lidstaten bij de Europese Unie. Tom de Bruijn is de huidige Nederlandse permanente vertegenwoordiger bij de Europese Unie en is in die functie de opvolger van Ben Bot, de huidige minister van Buitenlandse Zaken.

De Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging (PV) behartigt de Nederlandse belangen in de Europese Unie. Het team bestaat uit mensen van vrijwel alle ministeries en andere onderdelen van de Nederlandse overheid, verenigd in één gebouw en één organisatie in Brussel.

Via de website van de PV kun je er wat gemakkelijker achter komen welke Nederlandse ambtenaar op de Nederlandse ministeries verantwoordelijk is voor bepaalde beleidsdossiers. Frank Schumacher is bijvoorbeeld verantwoordelijk voor het Europese beleid inzake gendervraagstukken: bre-szw@minbuza.nl. Op het terrein van gelijke behandeling is ook werkzaam Klara Scheepers"bre-szw@minbuza.nl

Permanente Vertegenwoordiging: <http://www.eu-nederland.be/>

4. ROUTE IN NEDERLAND

4.1 FICHES VANUIT BUITENLANDSE ZAKEN

De staatssecretaris voor Europese Zaken Frans Timmerman stuurt namens het kabinet periodiek ifiches over nieuwe voorstellen (inclusief Mededelingen, Wit- en Groenboeken enz) van de Europese Commissie naar het Nederlandse parlement. Deze fiches zijn opgesteld door de interdepartementale commissie Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen (BNC) en worden (formeel) vastgesteld òf door de (ministeriële onder-) Raad Europese en Internationale Aangelegenheden (REIA) onder leiding van de minister-president, òf door de ministerraad. Het doel van een BNC-fiche is tweeledig: interdepartementale afstemming van een (eerste) Nederlandse standpunt en informatievoorziening richting parlement. De fiches worden bijna wekelijks op het Internet gezet en verschijnen wat later ook als kamerstuk.

De fiches geven over het algemeen een goed beeld van de voorstellen van de Europese Commissie, geven een eerste indruk van het standpunt van de Nederlandse regering, zicht op de subsidiariteit en op het behandelingstraject, geven aan of en zo ja, welke financiële consequenties er zijn en laten zien welke Brusselse en Nederlandse organen (commissies, departementen, adviesorganen enz.) erbij betrokken zijn.. Een goede trefwoordenlijst is te vinden op de site van de Unie.

Fiches: <http://www.minbuza.nl/nl/actueel/ecvoorstellen>
Index : http://europa.eu/scadplus/glossary/index_nl.htm

4.2 VOORBEREIDING EN FOLLOW-UP VAN DE RAAD

De Raad van de Europese Unie (ook wel: Raad of Raad van Ministers) is samengesteld uit de ministers van de EU-lidstaten. De Raad komt in wisselende samenstelling van vakministers bijeen, aangezien het onderwerp dat op de agenda staat bepalend is. Onderwerpen op het gebied van emancipatie en gelijke behandeling komen meestal aan de orde in de Sociale Raad. Deze wordt een paar keer per jaar gehouden. Ter voorbereiding stuurt de minister van Sociale Zaken een brief naar de Tweede Kamer met daarin de agendapunten die behandeld zullen worden en de zienswijze én inzet van de regering daarbij (de zgn. geannoteerde agenda). Deze geannoteerde agenda wordt, voordat de betreffende Vakraad bijeenkomt, in de Tweede Kamer met de betrokken bewindspersoon/personen besproken in een algemeen-overleg (AO), een vergadering van de betreffende (vak)commissie. Aan de agenda van deze AO's worden meestal ook toegevoegd het verslag van de vorige bijeenkomst van de betreffende Vakraad en eerder genoemde fiches – voorzover de voorstellen waarop zij betrekking hebben aan de orde komen of relevant zijn. Deze AO's van de vakcommissies, ook wel genoemd Europa-overleggen, worden zoveel mogelijk op donderdagen gehouden voorafgaand aan de week waarin de betreffende Raad van de EU bijeenkomt.

Op de parlementaire agenda van E-Quality staan deze AO's vermeld. De brieven met de geannoteerde agenda's en verslagen zijn te vinden bij www.overheid.nl (op de site van E-quality wordt altijd het kamernummer erbij vermeld) of op de website van de betreffende departementen. Naast de formele Sociale Raad zijn er ook regelmatig Informele Sociale Raden, hier wordt meer gebrainstormd over belangrijke lange termijn beleidslijnen. Naast het officiële verslag van een (vak)Raad, de zgn. Conclusies van het voorzitterschap, sturen de betreffende ministers een eigen verslag aan de Kamer van hun bevindingen.

Agenda actuele AO's: <http://www.e-quality.nl/e-quality/pagina.asp?pagkey=42079>

Zie verder de agenda van de Tweede Kamer:

<http://www.tweedekamer.nl/vergaderingen/commissievergaderingen/index.jsp>

4.3 SUBSIDIARITEITSBEGINSEL

Sinds het Verdrag van Amsterdam (1999) is het mogelijk dat nationale parlementen, voordat een voorstel van de Europese Commissie daadwerkelijk in behandeling komt, hun mening uitspreken dat niet de Europese Unie, maar de lidstaten zelf op het betreffende terrein bevoegd zijn. In de concept Grondwet is dat nader uitgewerkt in een zgn. subsidiariteitstoets. Nu die Grondwet is afgewezen, hebben de nationale parlementen van de EU al wel afspraken gemaakt om bij wijze van proef die subsidiariteitstoets te gaan invoeren, voornamelijk voor een beperkt aantal onderwerpen. In Nederland is eind 2005 een begin gemaakt met de daadwerkelijke uitvoering hiervan. In een gezamenlijke vergadering van de Europese Commissies van de Eerste en Tweede Kamer zijn uit het werkprogramma 2008 van de Europese Commissie (COM (2007) 640 def) veertien voorstellen geselecteerd waarvan de parlementariërs zich afvragen of die wel Europees geregeld moeten worden. De lijst voor 2009 is nog niet bekend.

Ze zullen de betreffende voorstellen gaan toetsen aan het "subsidiariteitsbeginsel". D.w.z. de vraag beantwoorden of het wel nodig is dat hierover besluitvorming op Europees niveau noodzakelijk is of dat het beter op een lager (nationaal) niveau dicht bij de burger geregeld kan worden. Dit betekent dat de EU alleen optreedt wanneer haar optreden doeltreffender is dan een optreden op nationaal, regionaal of lokaal niveau.

De bovengenoemde procedure is afgesproken in COSAC-verband. COSAC is het samenwerkingsorgaan van de nationale parlementen. Ieder parlement vaardigt zes leden af. Binnen deze procedure hebben de nationale parlementen een paar weken de tijd om aan te geven welke voorstellen van de Europese Commissie maar beter achterwege kunnen blijven. Als eenderde van de parlementen van de lidstaten dezelfde voorstellen voor behandeling op Europees niveau afwijst, dient de Europese Commissie dat voorstel te herzien of in te trekken.

De Nederlandse parlementariërs hebben aan de andere nationale parlementen voorgesteld om de parlementaire krachten in de Europese Unie te bundelen en de Europese Raad te vragen in de openbaarheid te vergaderen over voorstellen die niet onder de co-decisieprocedure vallen, maar wel een kritische nationale parlementaire blik verdienen. Dit voorstel is unaniem omarmd.

COSAC: <http://www.cosac.eu/en/>

Geselecteerde voorstellen: <http://europapoort.eerstekamer.nl/>

5. ADVIESORGANEN EN NETWERKEN

Als je regelmatig bijhoudt wat er omgaat in deskundigennetwerken en adviesorganen van de EU, ben je tijdig op de hoogte van wat er speelt. Hier worden veel dingen voorgekookt en stranden soms te vérgaande initiatieven.

Belangrijk op ons gebied:

- 1 **Advisory committee on equal opportunities**, ofwel het Raadgevend Comité voor gelijke kansen van mannen en vrouwen. Biedt informatie over uitgebrachte adviezen (in het Engels). In dit comité zit voor Nederland een ambtenaar van DE; momenteel is dat Carlien Scheele (c.scheele@minszw.nl). Dit comité adviseert de Europese Commissie. In sommige gevallen is de Commissie verplicht advies te vragen.
- 2 Een paar keer per jaar verschijnt (alleen in het Engels en Frans) het '**Bulletin on legal issues**' met een overzicht van de juridische ontwikkelingen ten aanzien van gender in de diverse lidstaten, uitspraken van het Hof enzovoort. Het blad wordt gemaakt door mensen uit de lidstaten, die dat op persoonlijke titel doen. Samen vormen zij het 'Network of legal experts in the fields of employment, social affairs and equality between women and men'. Het netwerk heeft daarnaast tot taak om de Commissie te informeren over dingen die de Commissie op dit terrein wil weten. Voor Nederland zit Ina Sjerps in het netwerk (ina.sjerps@planet.nl). De productie van het bulletin is in handen van twee Nederlanders: Sacha Prechal en Annick Masselot.
- 3 Het **Netwerk van experts op het gebied van discriminatiebestrijding** geeft 2 keer per jaar een overzicht uit met de ontwikkelingen op alle non-discriminatiegronden per land. De Nederlandse rapportages worden verzorgd door Rikki Holtmaat (h.m.t.holtmaat@law.leidenuniv.nl). Daarnaast wordt er vanuit deze groep regelmatig onderzoek geïnitieerd.
- 4 De Europese Commissie heeft ook een **High level group on gender mainstreaming** ingesteld. Hierin worden ervaringen uitgewisseld en strategieën ontwikkeld voor gender mainstreaming op nationaal niveau. Ook hierin zit voor Nederland een vertegenwoordiger van DE (c.scheele@minocw.nl).
- 5 Er is een **Group of experts on Gender**, waarin voor Nederland Janneke Plantenga (J.Plantenga@econ.uu.nl) zitting heeft. Dit netwerk geeft ieder jaar een aantal publicaties uit:
 - een evaluatie van de Nationale Actie Plannen voor Werkgelegenheid;
 - een evaluatie van de Nationale Actie Plannen voor 'Social Inclusion' of een rapport dat op een onderdeel daarvan ingaat;
 - een jaarlijks rapport over een aspect van werkgelegenheid.
- 6 Het **Netwerk onafhankelijke experts op het gebied van de mensenrechten** stelt jaarlijks per land een rapport op en op basis daarvan een overall conclusie. Voor Nederland wordt het rapport opgesteld door Rick Lawson (r.a.lawson@law.leidenuniv.nl).
7. Nieuw is het Netwerk van vrouwen in besluitvorming dat tot doel heeft succesvolle strategieën uit te wisselen.

De netwerken en adviesgroepen zijn als volgt te vinden:

- 1 **Advisory committee on equal opportunities:**
http://europa.eu.int/comm/employment_social/gender_equality/gender_mainstreaming/gender/advcom_en.html

- 2 **Bulletin on legal issues:**
http://ec.europa.eu/employment_social/gender_equality/legislation/bulletin_en.html

- 3 **Netwerk van experts op het gebied van discriminatiebestrijding en hun nieuwsbrief:**
http://www.europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/public/pubst_en.htm#Newsletters

- 4 **High level group on gender mainstreaming:**
http://ec.europa.eu/employment_social/gender_equality/gender_mainstreaming/gender/high_level_group_en.html

- 5 **Group of experts on Gender, Equality:**
http://ec.europa.eu/employment_social/gender_equality/gender_mainstreaming/gender/exp_group_en.html
met twee subgroepen: The Network of experts on employment and gender equality issues en The Network of experts in gender equality, social inclusion, health and long-term care

- 6 **Netwerk onafhankelijke experts op het gebied van de mensenrechten:**
http://ec.europa.eu/justice_home/cfr_cdf/index_en.htm

- 7 **Netwerk of Women in decision-making**
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=418&langId=nl>

6. ANDERE NUTTIGE INFORMATIE

Een hele reeks documenten is in elektronische vorm rechtstreeks toegankelijk op de internetsites van de instellingen. Toegang tot deze sites is gratis en de documenten kunnen worden geraadpleegd in de officiële talen van de Unie. Sommige documenten zijn alleen in het Engels of Frans beschikbaar. Je kunt rechtstreeks toegang tot deze websites verkrijgen of via de gemeenschappelijke portal 'Europa'.

VOORBEELDEN VAN RECHTSTREEKS OP HET INTERNET TOEGANKELIJKE DOCUMENTEN:

- agenda's en notulen van de vergaderingen van de Europese Commissie;
- adviezen van de Commissie Rechten van de vrouw en gendergelijkheid (FEMM) van het Europees Parlement over wetsvoorstellen van de Commissie;
- ontwerpagenda's van de vergaderingen van de Raad, de comités en de werkgroepen, alsmede nota's en ontwerpbesluiten wanneer de Raad optreedt als wetgever.

Via deze Internetsites kan ook toegang worden verkregen tot diverse databanken zoals:

- **EUR-Lex**: geeft toegang tot het eerdergenoemde Publicatieblad en tot vigerende wetgeving;
- **Pre-Lex** is een databank met interinstitutionele procedures, waarmee de belangrijkste etappes in het besluitvormingsproces tussen de Commissie en de andere instellingen kunnen worden gevolgd en toegang kan worden verkregen tot de integrale tekst van documenten;
- **Observatoire législatif (OEIL)** is de databank van het Europees Parlement waarin het besluitvormingsproces van de Europese Unie wordt geanalyseerd.

Via deze databank kunnen vooral het interinstitutionele wetgevende werk en de activiteiten van de parlementaire commissies en de plenaire vergadering worden gevolgd. In deze databank wordt een beknopt overzicht gegeven van alle fasen van de procedure en kan toegang worden verkregen tot de integrale tekst van alle door het Europees Parlement opgestelde documenten.

Wat ook een zeer prettig manier is om antwoord op je vragen te krijgen, is via **Europe Direct**. Hier kun je online een vraag stellen en krijg je direct antwoord via een chat-systeem.

De site van de publiciteitscampagne 'stop-discrimination' geeft snel informatie, maar dan wel over zaken waarover al besloten is.

EUR-Lex

<http://europa.eu.int/eur-lex/lex/nl/index.htm>

Pre-Lex

<http://europa.eu.int/prelex/apcnet.cfm?CL=nl>

OEIL

http://europa.eu.int/documents/oeil/index_nl.htm

Stop discrimination

<http://www.stop-discrimination.info/>

Europe Direct

http://europa.eu.int/europedirect/index_nl.htm ; ook telefonisch: 00 800 67 89 10 1

EN VERDER

Instellingen EU:

- De portaalsite voor het recht van de Europese Unie: <http://www.europa.eu.int/eur-lex>
- Europees Parlement: <http://www.europarl.eu.int>
- Europees Parlement, Voorlichtingsbureau Den Haag:
<http://www.europarl.eu.int/denhaag/>
- Europese Commissie: http://europa.eu.int/comm/index_nl.htm
- Raad van de Europese Unie: <http://ue.eu.int/nl/summ.htm>
- Hof van Justitie van de EG: <http://www.curia.eu.int/nl/index.htm>
- Europese Ombudsman: <http://www.euro-ombudsman.eu.int/home/nl/default.htm>

Een paar andere boeiende **internationale websites:**

- ILO: <http://www.ilo.org/public/english/bureau/gender/overview/ilo.htm>
- Wereldbank: <http://www.worldbank.org/gender>
- Raad van Europa: <http://www.humanrights.coe.int/equality>
- OECD: http://www.oecd.org/topic/0,2686,en_2649_34541_1_1_1_1_37419,00.html
- Inter-Parlementaire Unie: <http://www.ipu.org/iss-e/women.htm>
- Europese vrouwenlobby: <http://www.womenlobby.org/>
- Database of women in decisionmaking in Europe: www.db-decision.de/index_E.htm
- European Women Lawyers Association: <http://www.ewla.org>
- WIDE (Women in Development Europe): <http://www.eurosur.org/wide/>

En voor **Nederland:**

- E-Quality: <http://www.e-quality.nl>
- IIAV: <http://www.iiav.nl/>
- Emancipatie.nl: <http://www.emancipatie.nl>
- Gelijke behandeling.nl: <http://www.gelijkebehandeling.nl>
- Nederlandse Vrouwenraad: <http://www.nederlandsevrouwenraad.nl>
- Business and Professional Women: http://www.bpwnl.nl/th5_eu.htm

En zie voor zeer veel andere informatie en verwijzingen de **startpagina:**

- <http://emancipatie.pagina.nl/>
- De Eerste Kamer heeft een eigen Europa-site waar nu nog (bijna) alleen dossiers rond Binnenlandse Zaken en Justitie worden gevolgd: <http://europapoort.eerstekamer.nl/>
- De Universiteit van Californië heeft een van de beste bibliotheeksites voor de Europese Unie (en voor nog veel meer!). Makkelijk zoeken:
http://www.lib.berkeley.edu/doemoff/govinfo/intl/gov_eu.html